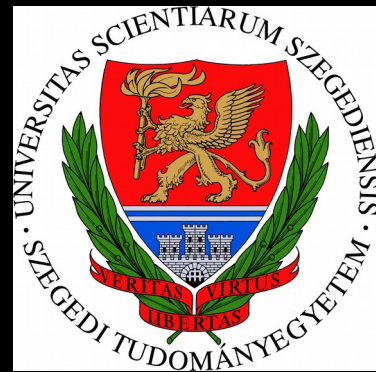

Ritka szóreprésentációk

Szemantika

- Mi egy szó jelentése?

Számítógépes Szemantika

- Mi egy szó jelentése?
- Hogy lehet számítógépesen ábrázolni?

Számítógépes Szemantika

- Mi egy szó jelentése?
- Hogy lehet számítógépesen ábrázolni?
- Disztribúciós elmélet
  - Hasonló jelentésű szavak kontextusa is hasonló
    - A **kutya** **megkergette** a **macskát**.
    - A **ragadozó** **elejtette** a **prédát**.
    - A **gepárd** **beérte** az **antilopot**.

Számítógépes Szemantika

- Mi egy szó jelentése?
- Hogy lehet számítógépesen ábrázolni?
- Disztribúciós elmélet
  - Hasonló jelentésű szavak kontextusa is hasonló
    - A **kutya** **megkergette** a **macskát**.
    - A **ragadozó** **elejtette** a **prédát**.
    - A **gepárd** **beérte** az **antilopot**.
  - > fél évszázados elmélet

Számítógépes Szemantika

- Mi egy szó jelentése?
- Hogy lehet számítógépesen ábrázolni?
- Disztribúciós elmélet
  - Hasonló jelentésű szavak kontextusa is hasonló
    - A **kutya** **megkergette** a **macskát**.
    - A **ragadozó** **elejtette** a **prédát**.
    - A **gepárd** **beérte** az **antilopot**.
  - > fél évszázados elmélet (< fél évtizednyi hype)

Versengő paradigmák

- 2013: word2vec megjelenése
  - Korábbi években is voltak már NN-alapú modellek

Versengő paradigmák

- 2013: word2vec megjelenése
  - Korábbi években is voltak már NN-alapú modellek

Don't count, predict! A systematic comparison of context-counting vs. context-predicting semantic vectors

Marco Baroni and Georgiana Dinu and Germán Kruszewski

Versengő paradigmák

- 2013: word2vec megjelenése
  - Korábbi években is voltak már NN-alapú modellek

Don't count, predict! A systematic comparison of context-counting vs. context-predicting semantic vectors

Marco Baroni and Georgiana Dinu and Germán Kruszewski

Rehabilitation of Count-based Models for Word Vector Representations

Szóbeágyazások (implicit) célja

- Szavakhoz rendeljünk vektorokat, úgy, hogy azok tükrözzék a szópárok együttlőfordulási szokásait

Szóbeágyazások (implicit) célja

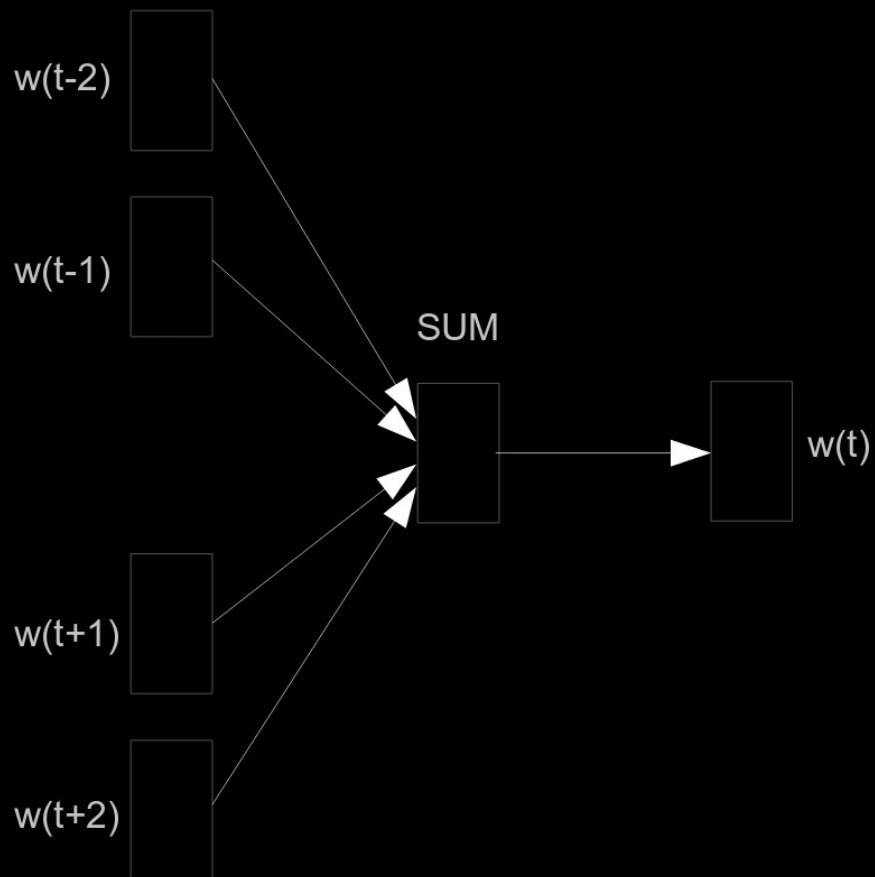
- Szavakhoz rendeljünk vektorokat, úgy, hogy azok tükrözzék a szópárok együttlőfordulási szokásait
  - Ha i és j szavak gyakran fordulnak elő, akkor a szavakhoz társított vektorok pontszorzata legyen nagy
    - Ellenkező esetben pedig kicsi

Szóbeágyazások (implicit) célja

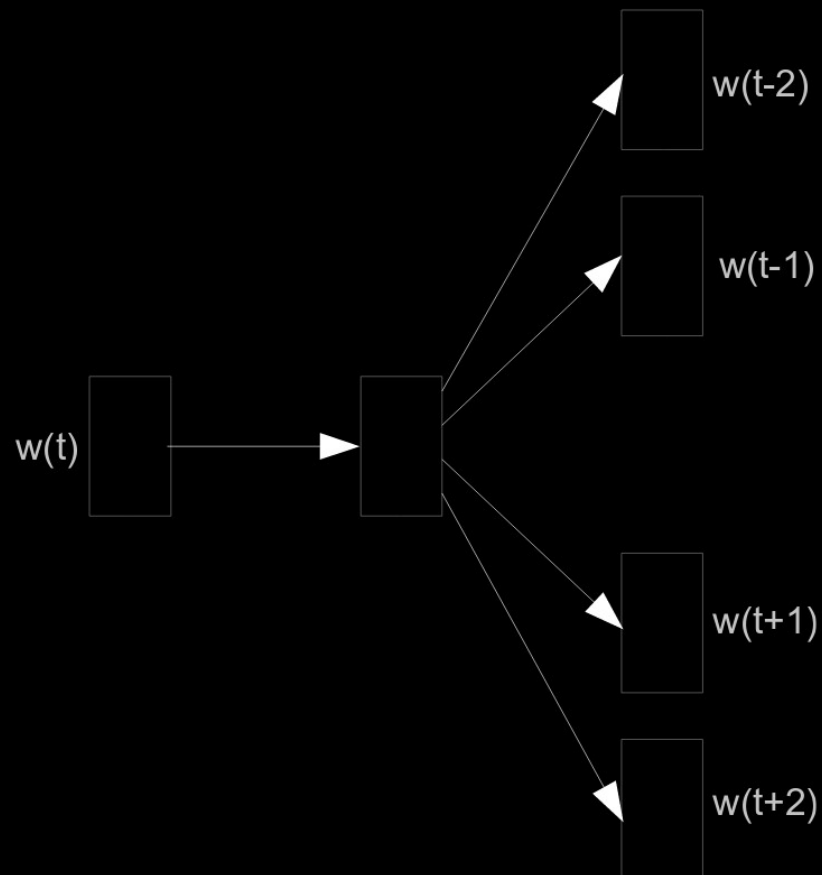
- Szavakhoz rendeljünk vektorokat, úgy, hogy azok tükrözzék a szópárok együttlőfordulási szokásait
  - Ha i és j szavak gyakran fordulnak elő, akkor a szavakhoz társított vektorok pontszorzata legyen nagy
    - Ellenkező esetben pedig kicsi
    - Pl. kutya=[3 2], macska=[2 4], gőzmozdony=[-2 -1]

$$\overrightarrow{kutya}^T \overrightarrow{macska} \gg \overrightarrow{kutya}^T \overrightarrow{gőzmozdony}$$

word2vec variánsok

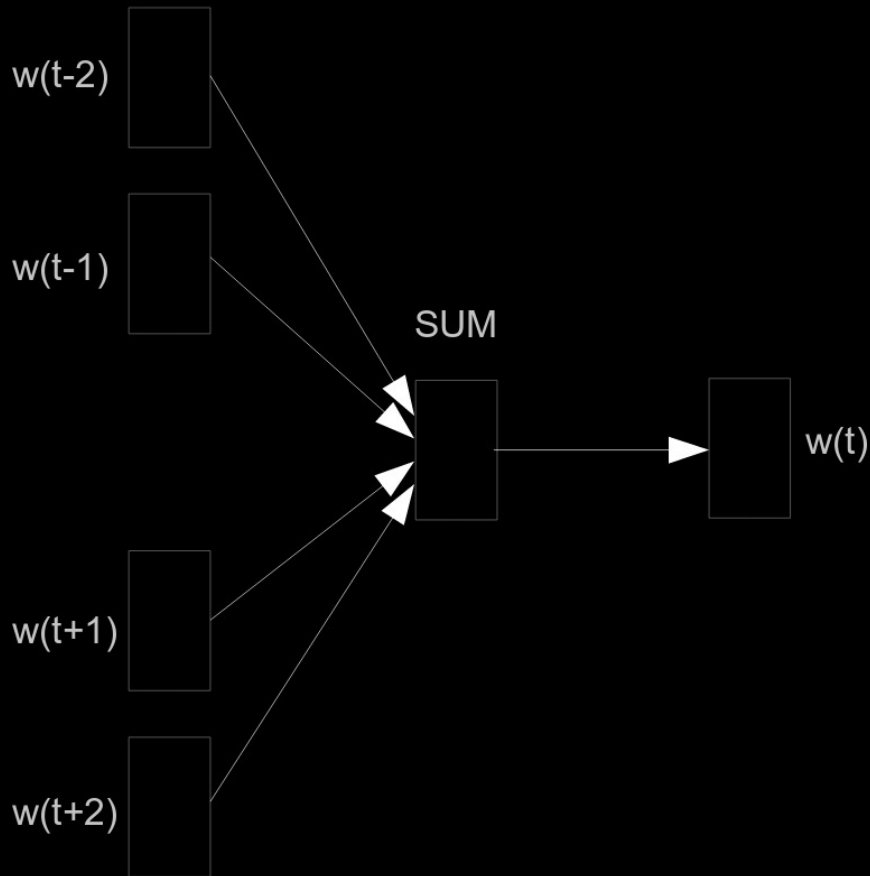
CBOW

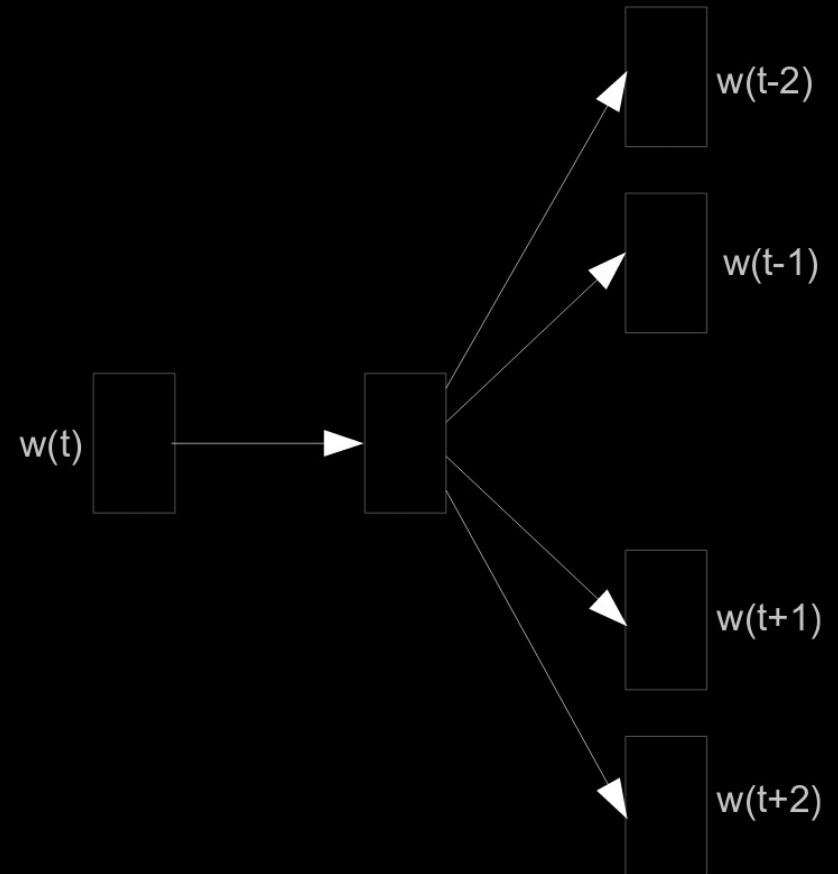
Skip-gram

word2vec variánsok

*hogy az **X** záródnak !*

CBOW

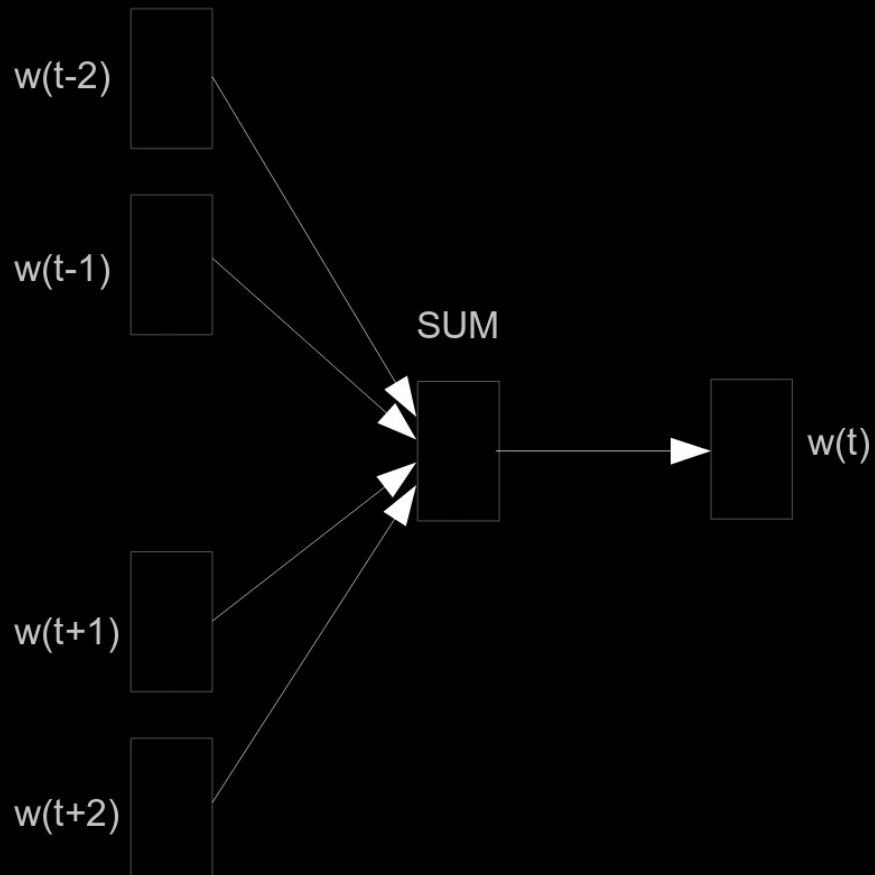

Skip-gram

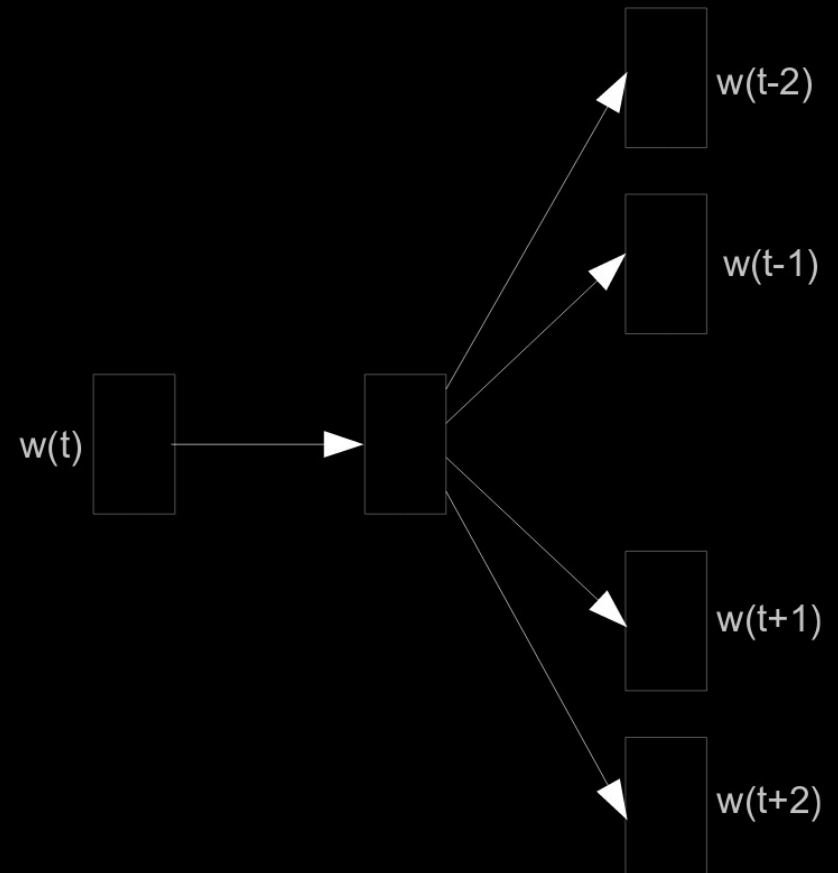
word2vec variánsok

hogy az X záródnak !

U V ajtók Y Z

CBOW

Skip-gram

word2vec célja

- Hasonló jelentésű input szavak kontextusukhoz illeszkedő outputot eredményezzenek

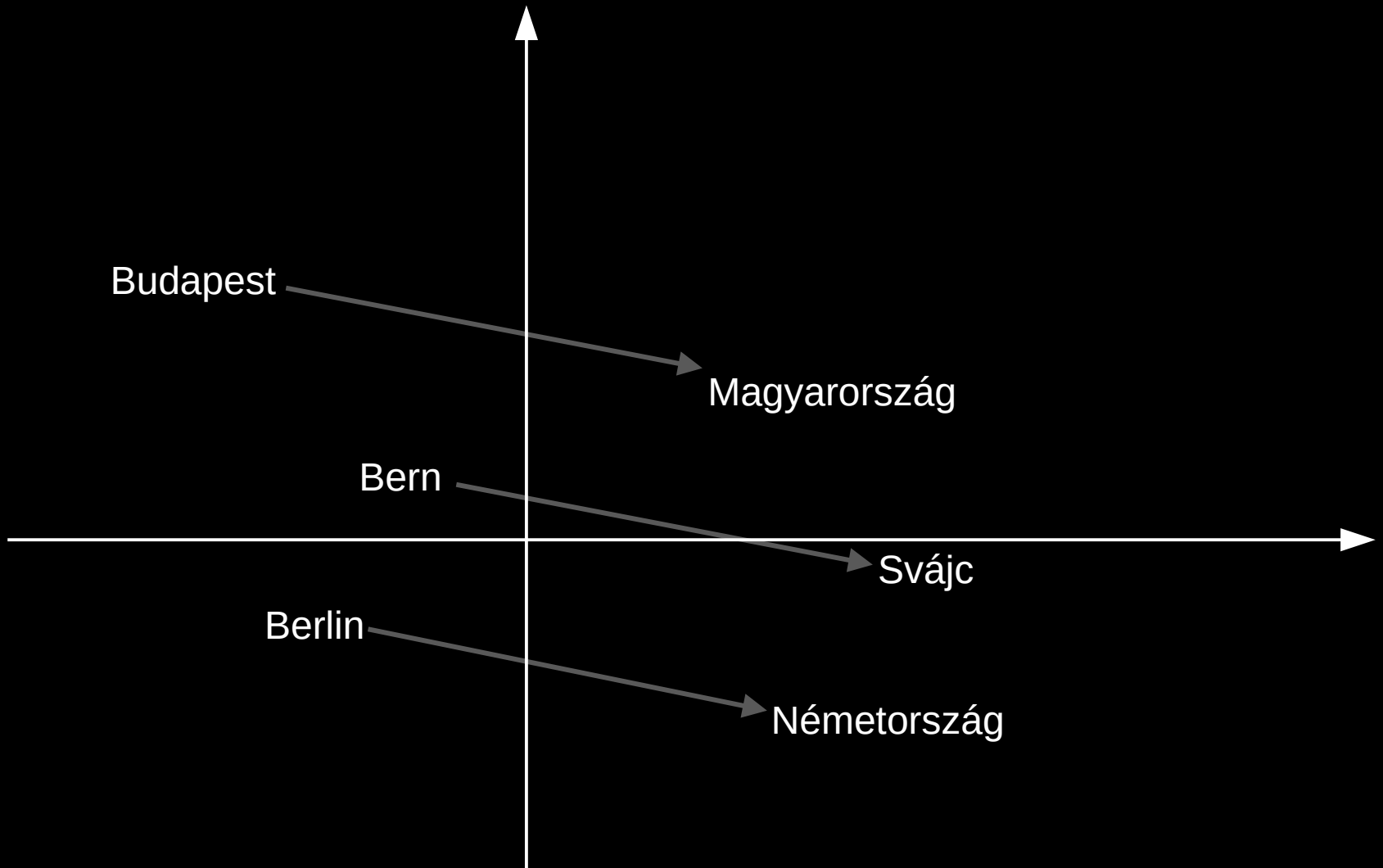
$$y(x) = \textit{softmax} \left(V \left(W 1_x \right) \right)$$

- a és b szó jelentése minél hasonlóbb, $y(a)$ és $y(b)$ (eloszlás)vektorok annál inkább hasonlítani fognak

Szóanalógiák

- $a:b::c:?$

RepEval 2016

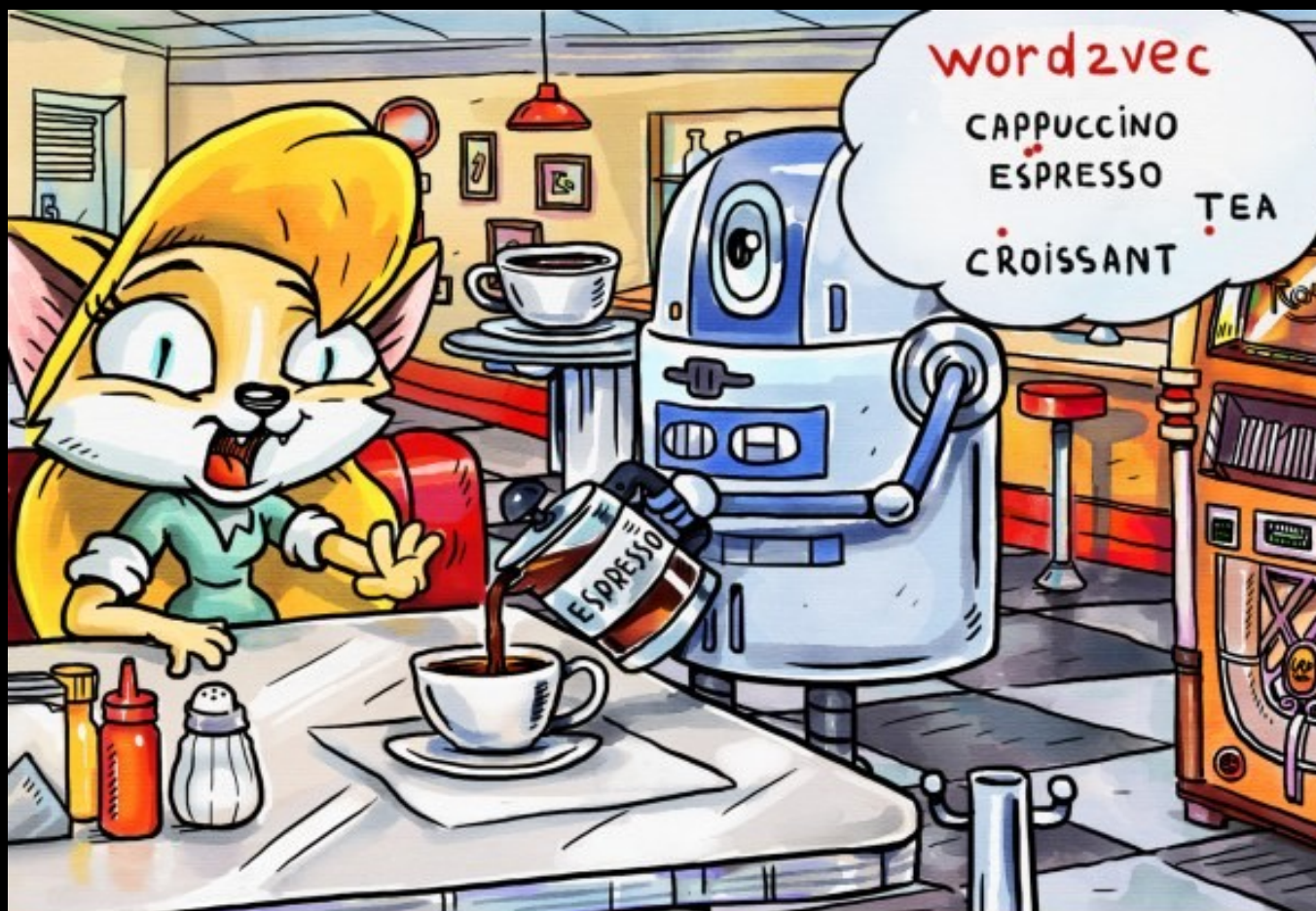
Analysis Track

- **Problems With Evaluation of Word Embeddings Using Word Similarity Tasks** [pdf]
Manaal Faruqui, Yulia Tsvetkov, Pushpendre Rastogi, Chris Dyer
- **Intrinsic Evaluations of Word Embeddings: What Can We Do Better?** [pdf]
Anna Gladkova, Aleksandr Drozd
- **Issues in Evaluating Semantic Spaces Using Word Analogies** [pdf]
Tal Linzen
- **Intrinsic Evaluation of Word Vectors Fails to Predict Extrinsic Performance** [pdf]
Billy Chiu, Anna Korhonen, Sampo Pyysalo
- **A Critique of Word Similarity as a Method for Evaluating Distributional Semantic Models** [pdf]
Miroslav Batchkarov, Thomas Kober, Jeremy Reffin, Julie Weeds, David Weir

RepEval 2016

Analysis Track

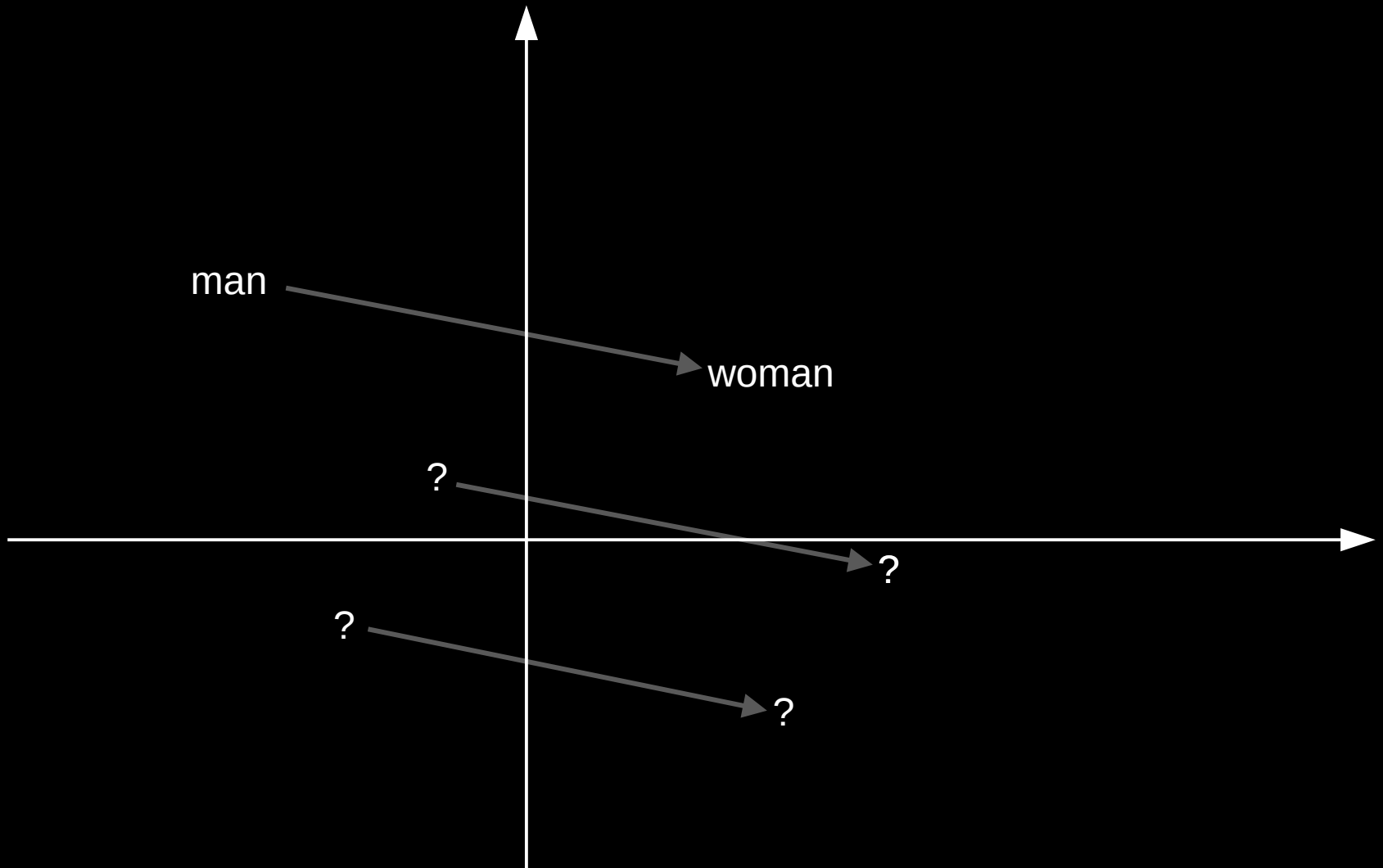
- **Problems** With Evaluation of Word Embeddings Using Word Similarity Tasks [pdf]
Manaal Faruqui, Yulia Tsvetkov, Pushpendre Rastogi, Chris Dyer
- Intrinsic Evaluations of Word Embeddings: What Can We **Do Better?** [pdf]
Anna Gladkova, Aleksandr Drozd
- **Issues** in Evaluating Semantic Spaces Using Word Analogies [pdf]
Tal Linzen
- Intrinsic Evaluation of Word Vectors **Fails to** Predict Extrinsic Performance [pdf]
Billy Chiu, Anna Korhonen, Sampo Pyysalo
- A **Critique** of Word Similarity as a Method for Evaluating Distributional Semantic Models [pdf]
Miroslav Batchkarov, Thomas Kober, Jeremy Reffin, Julie Weeds, David Weir

- Espresso? But I ordered a cappuccino!
- Don't worry, the cosine distance between them is so small that they are almost the same thing.

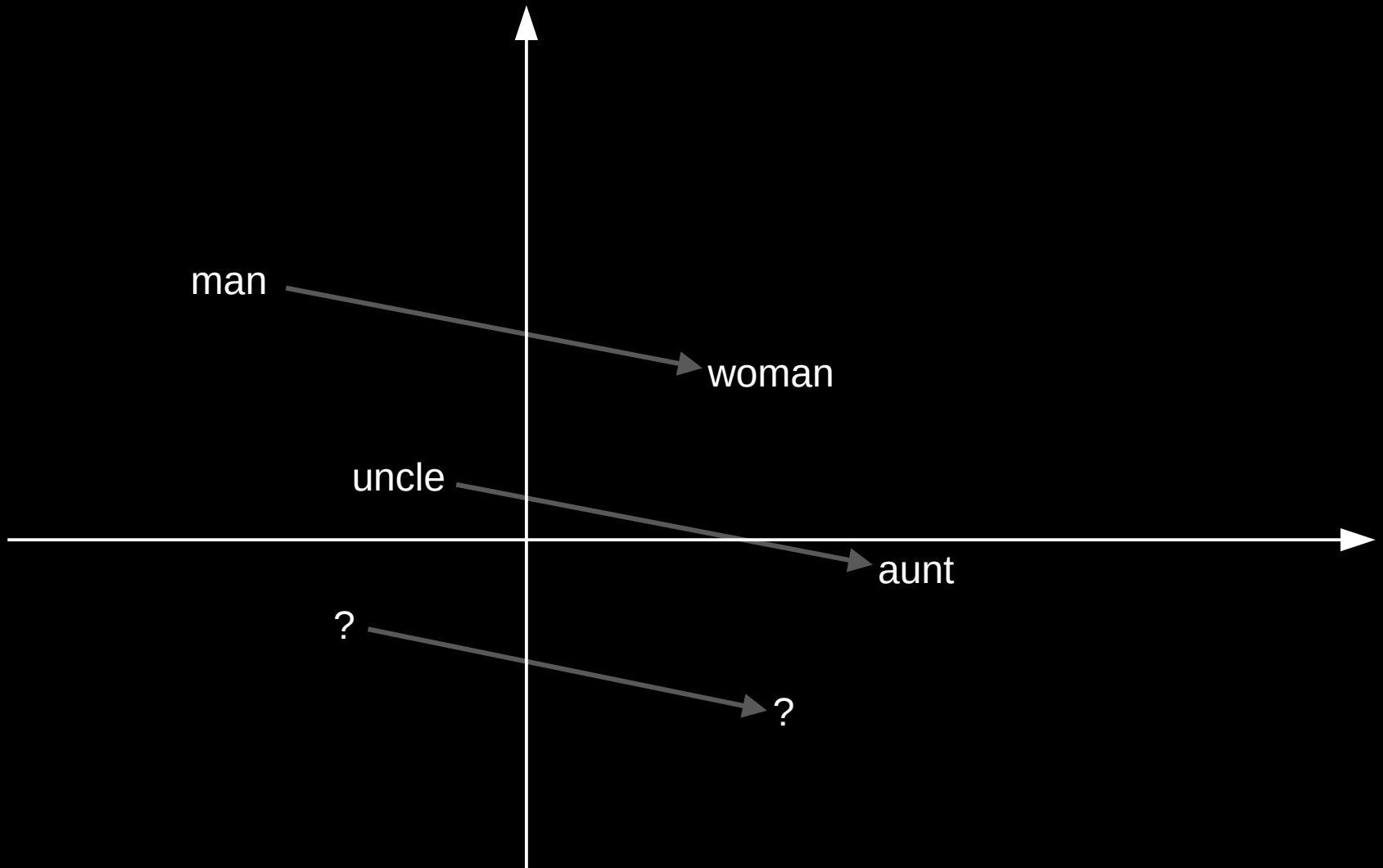
Szóanalógiák újratöltve

- a:b:?:?

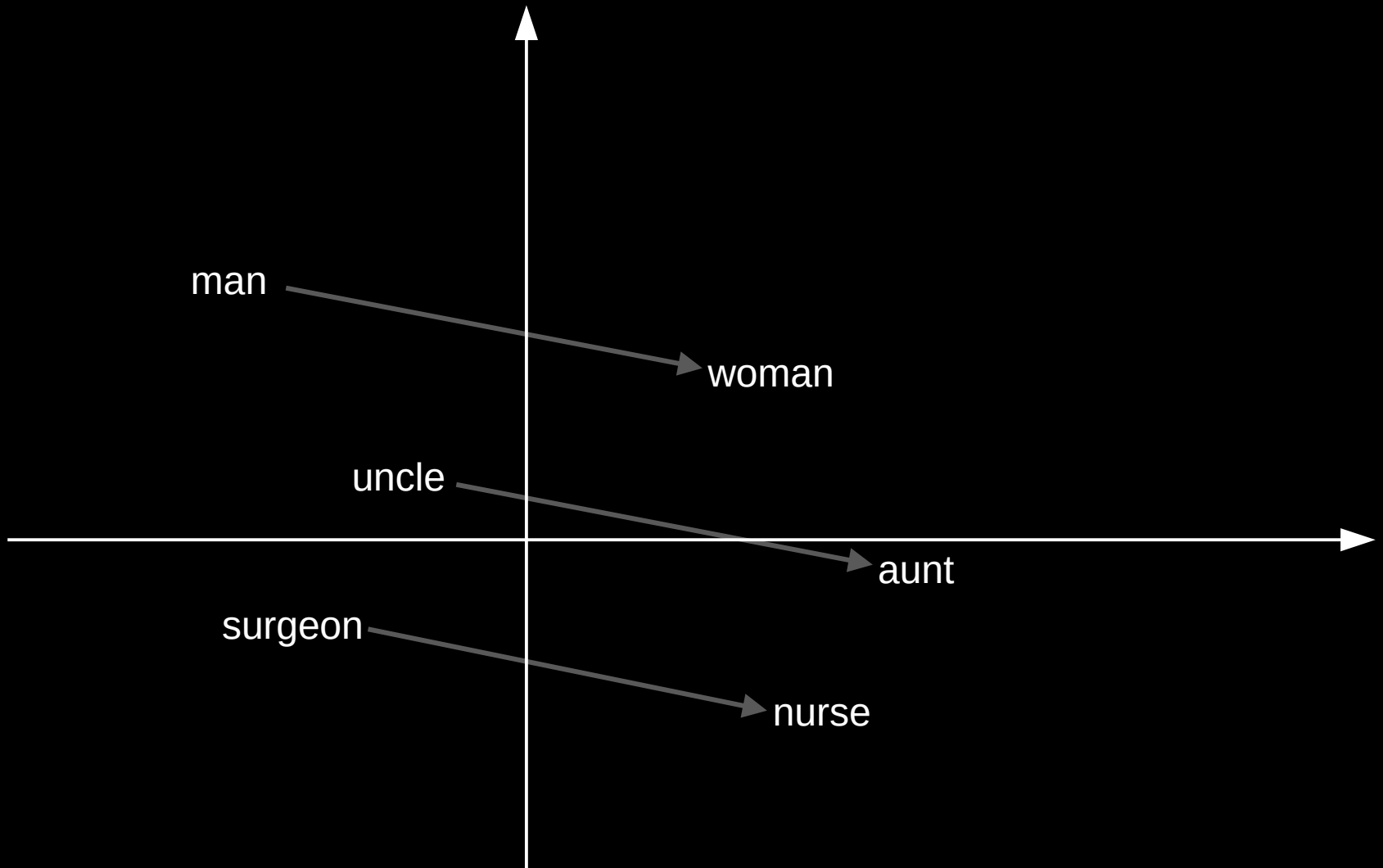
Szóanalógiák újratöltve

- a:b:?:?

Szóanalógiák újratöltve

- a:b:?:?

Folytonos szóreprésentációk

alma $[1\ 0\ 0\ 0\ \dots\ 0\ 0\ 0\ 0\ 0\ \dots\ 0] \longrightarrow [3.2\ -1.5]$

...

banán $[0\ 0\ 0\ 0\ \dots\ 1\ 0\ 0\ 0\ 0\ \dots\ 0] \longrightarrow [2.8\ -1.6]$

...

lapát $[0\ 0\ 0\ 0\ \dots\ 0\ 0\ 1\ 0\ 0\ \dots\ 0] \longrightarrow [-1.1\ 12.6]$

...

zebra $[0\ 0\ 0\ 0\ \dots\ 0\ 0\ 0\ 0\ 0\ \dots\ 1] \longrightarrow [0.8\ 0.5]$

Folytonos szóreprésentációk korlátai

- A megtanult reprezentációk pont olyan jók, mint amilyen a rendelkezésre álló korpusz
  - man : programmer :: women : X
  - Alacsony fedés (agglutináció)
    - Karakterszintű (morfológia alapú) modellek
  - Poliszémia
  - Többnyelvűség
  - In vivo vs. in vitro
  - Korlátozott interpretálhatóság

Ritka & folytonos szóreprzentációk

alma [3.2 -1.5] $\longrightarrow$ [0 1.7 0 0 -0.2 0]

...

banán [2.8 -1.6] $\longrightarrow$ [0 1.1 0 0 -0.4 0]

...

lapát [-1.1 12.6] $\longrightarrow$ [1.7 0 -2.1 0 0 -0.8]

...

zebra [0.8 0.5] $\longrightarrow$ [0 0 1.3 0 -1.2 0]

Ritka folytonos reprezentációk tanulása

- Adott x_i ($i=1, \dots, |V|$) szóbeágyazások esetén

$$\min_{D \in C, \alpha} \sum_{i=1}^{|V|} \|x_i - D \alpha_i\|_2^2$$

Beágyazás
vektor ($\in \mathbb{R}^L$)

Szótár
($\in \mathbb{R}^{L \times K}$)

Ritka
együtthetők

Ritka folytonos reprezentációk tanulása

- Adott x_i ($i=1, \dots, |V|$) szóbeágyazások esetén

$$\min_{D \in C, \alpha} \sum_{i=1}^{|V|} \|x_i - D \alpha_i\|_2^2 + \lambda \|\alpha_i\|_1$$

Beágyazás
vektor ($\in \mathbb{R}^L$)

Szótár
($\in \mathbb{R}^{L \times K}$)

Ritka
együtthatók

Regularizációs
tag

Ritka folytonos reprezentációk tanulása

- Adott x_i ($i=1, \dots, |V|$) szóbeágyazások esetén

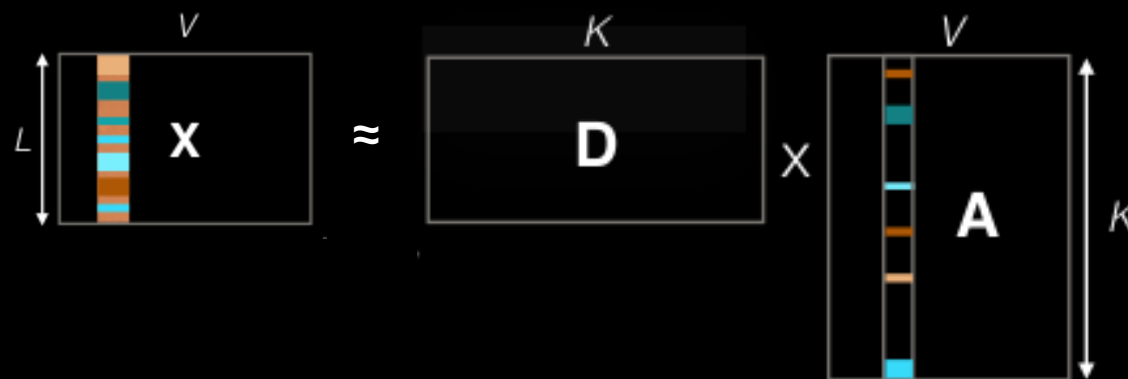
$$\min_{D \in C, \alpha} \sum_{i=1}^{|V|} \|x_i - D \alpha_i\|_2^2 + \lambda \|\alpha_i\|_1$$

Beágyazás
vektor ($\in \mathbb{R}^L$)

Szótár
($\in \mathbb{R}^{L \times K}$)

Ritka
együtthetők

Regularizációs
tag

Szófaji kódolás (POS tagging) feladata

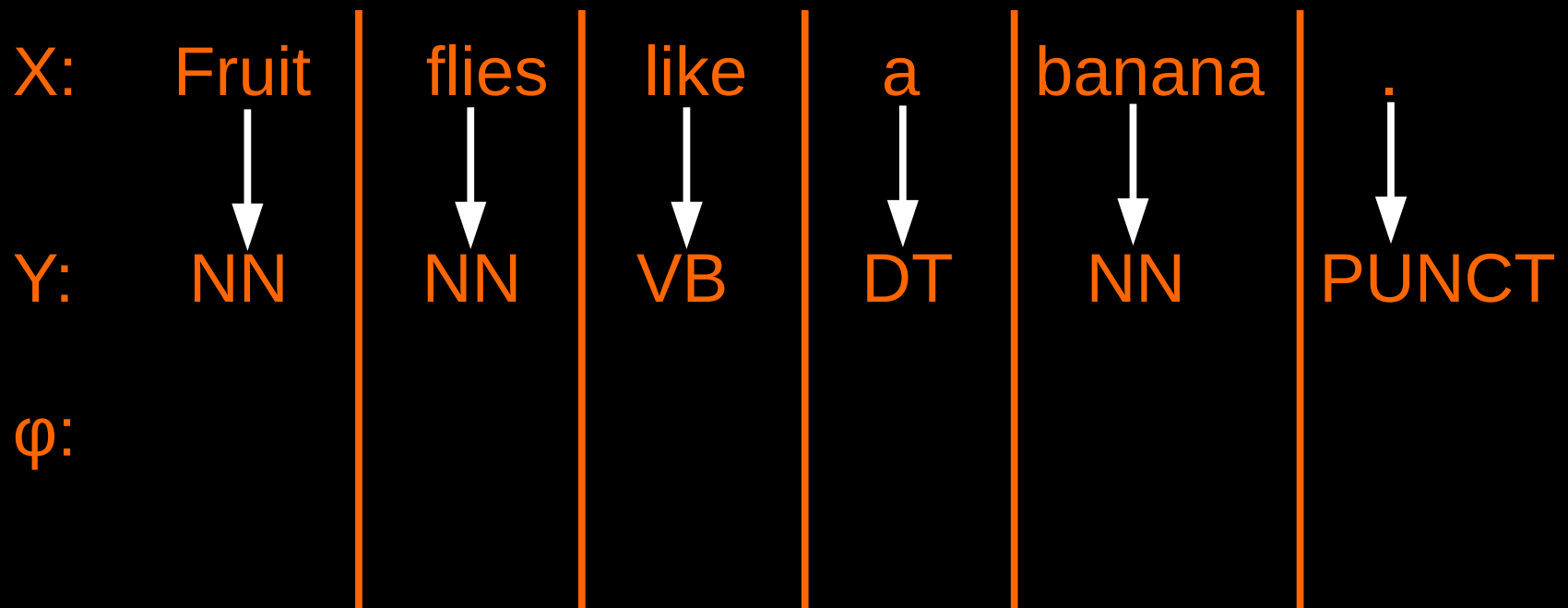
- Adott természetes nyelvű tokensorozatra határozzuk meg az egyes tokenek szófaját
  - Tipikus *in vivo* kiértékelés

Token	A	vonat	nem	vár	.
Elvárt szófaj	DET	NN	RB	VB	PUNCT
Predikált szófaj	DET	NNP	DET	VB	PUNCT
Helyes?	+1	0	0	+1	+1

- Kiértékelés
  - Pontosság: #eltalált szófajú szavak/#összes szó

“Klasszikus” szekvenciajelölő

- Minden szóhoz számítsunk ki φ_j jellemzőket
  - φ_j vizsgálhatja pl. egy szó felszíni jegyeit (prefixum/suffixum), de a szókörnyezetét is

“Klasszikus” szekvenciajelölő

- Minden szóhoz számítsunk ki φ_j jellemzőket
  - φ_j vizsgálhatja pl. egy szó felszíni jegyeit (prefixum/suffixum), de a szókörnyezetét is

X:	Fruit	flies	like	a	banana	.
	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Y:	NN	NN	VB	DT	NN	PUNCT
φ :	pre2=Fr suf2=it	pre2=fl suf2=es	pre2=li suf2=ke	pre2=a suf2=a	pre2=ba suf2=na	pre2=. suf2=.

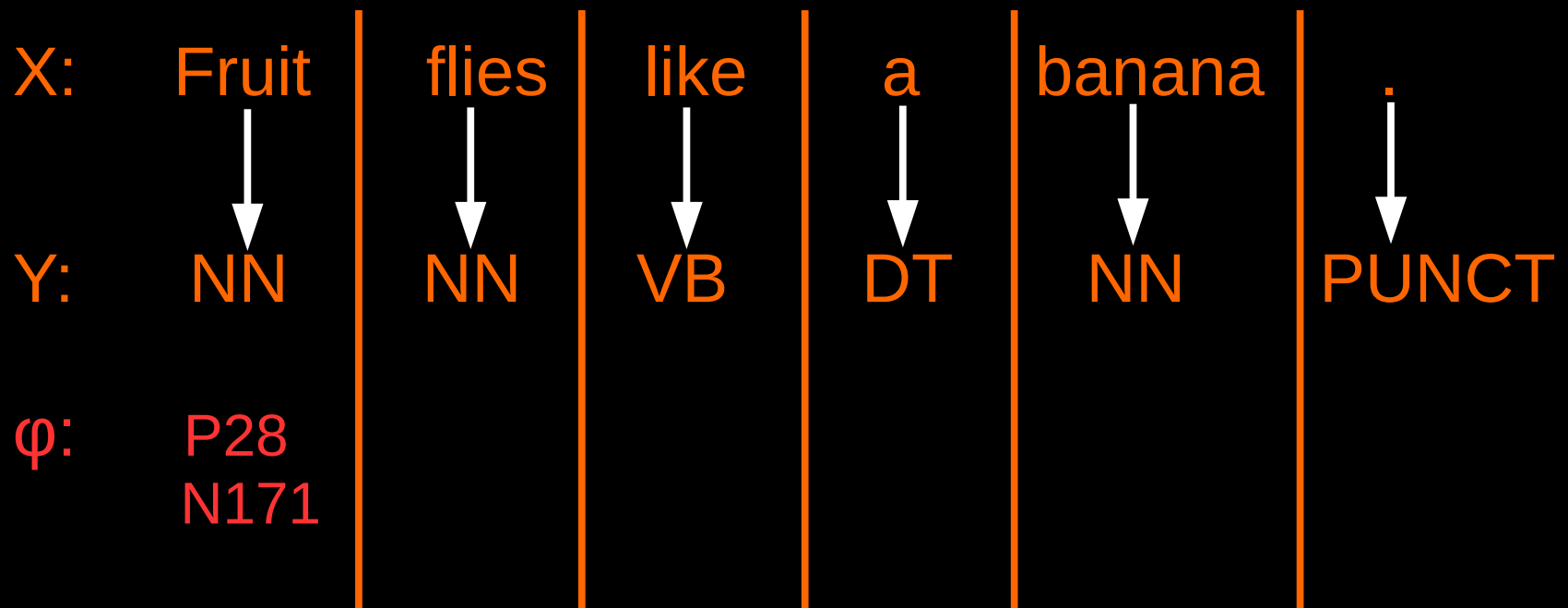
“Klasszikus” szekvenciajelölő

- Minden szóhoz számítsunk ki φ_j jellemzőket
  - φ_j vizsgálhatja pl. egy szó felszíni jegyeit (prefixum/suffixum), de a szókörnyezetét is

X:	Fruit	flies	like	a	banana	.
	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Y:	NN	NN	VB	DT	NN	PUNCT
φ :	pre2=Fr suf2=it ...	pre2=fl suf2=es ...	pre2=li suf2=ke ...	pre2=a suf2=a ...	pre2=ba suf2=na ...	pre2=. suf2=. ...

Szekvenciajelölő **ritka** jellemzőkkel

- Használjuk a dekompozícióból jövő α -t
  - Pl. $\overrightarrow{Fruit} \approx 1.1 \cdot \overrightarrow{d_{28}} - 0.4 \cdot \overrightarrow{d_{171}}$

Szekvenciajelölő **ritka** jellemzőkkel

- Használjuk a dekompozícióból jövő α -t

$$\text{Pl. } \overrightarrow{Fruit} \approx 1.1 \cdot \overrightarrow{d_{28}} - 0.4 \cdot \overrightarrow{d_{171}}$$

X:	Fruit	flies	like	a	banana	.
	↓	↓	↓	↓	↓	↓
Y:	NN	NN	VB	DT	NN	PUNCT
φ :	P28 N171	P77 P88	N11 N62	N88 N40	P28 N210	N21 P67
		...	...	...	...	...

Többnyelvű eredmények

- Eredmények kiátlagolva 12 nyelvre

	Sűrű	R i t k a
polyglot	91.17%	94.44%
CBOW	88.30%	93.74%
SG	86.89%	93.63%
Glove	81.53%	91.92%

- Fő észrevételek
  - polyglot > CBOW > SG > Glove

Többnyelvű eredmények

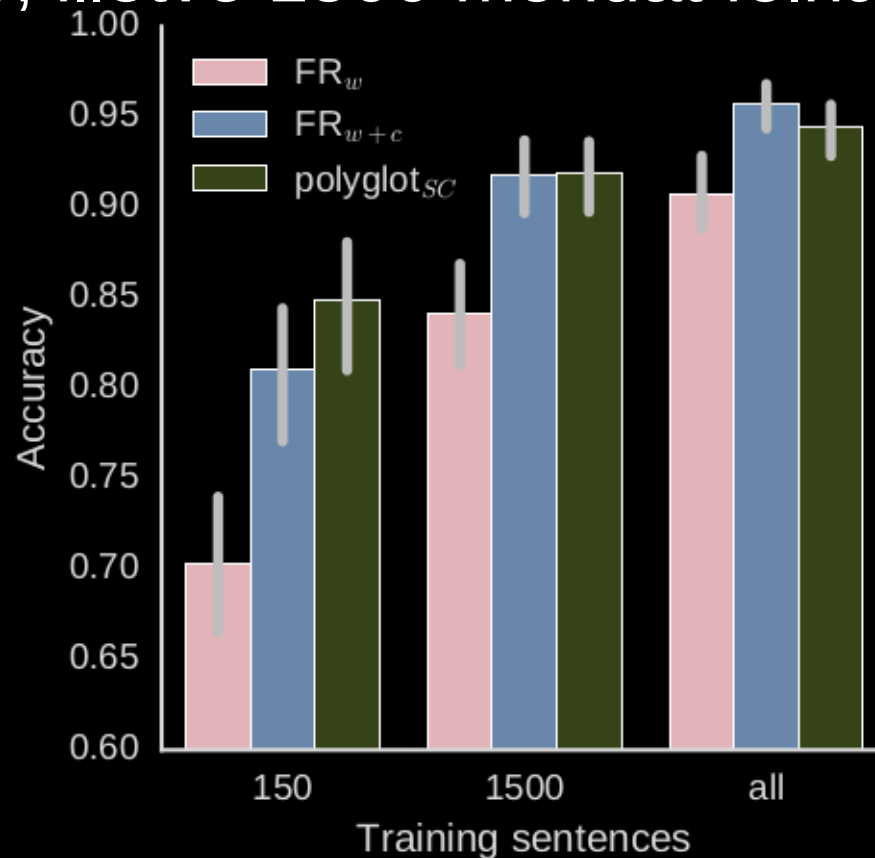
- Eredmények kiátlagolva 12 nyelvre

	Sűrű	R i t k a	Javulás
polyglot	91.17%	94.44%	+3.3
CBOW	88.30%	93.74%	+5.4
SG	86.89%	93.63%	+6.7
Glove	81.53%	91.92%	+10.4

- Fő észrevételek
  - polyglot > CBOW > SG > Glove
  - Ritka reprezentáció >> sűrű reprezentáció

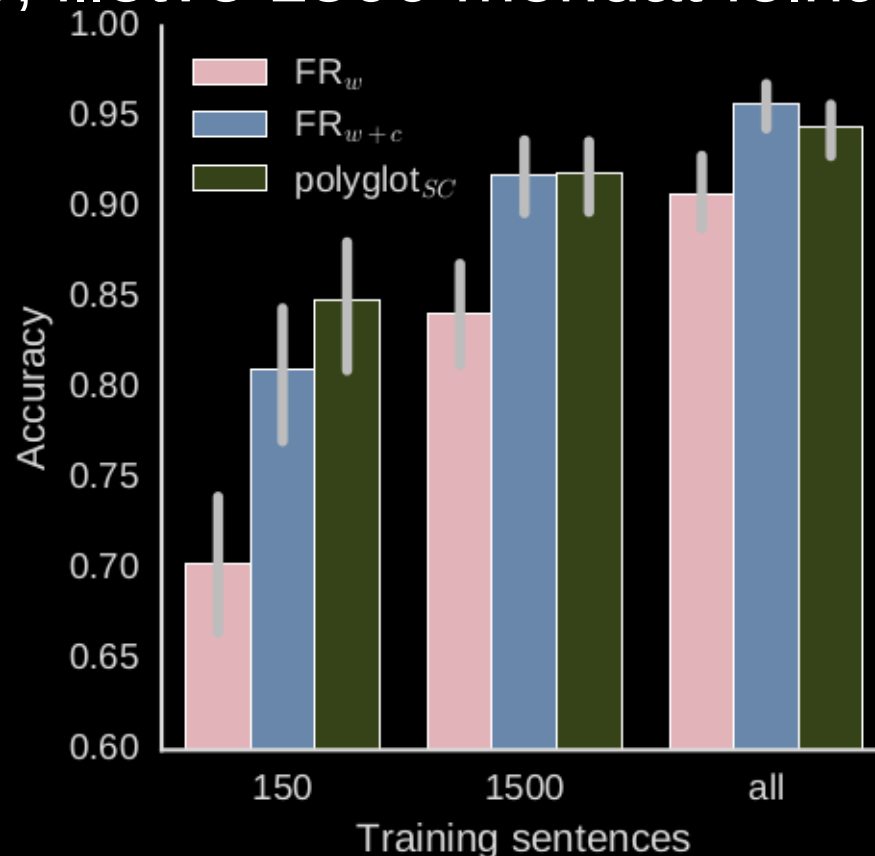
Általánosítóképesség

- A tanítóadatbázist mesterségesen lecsökkentettük
  - Első 150, illetve 1500 mondat fölhasználása

Általánosítóképesség

- A tanítóadatbázist mesterségesen lecsökkentettük
  - Első 150, illetve 1500 mondat fölhasználása

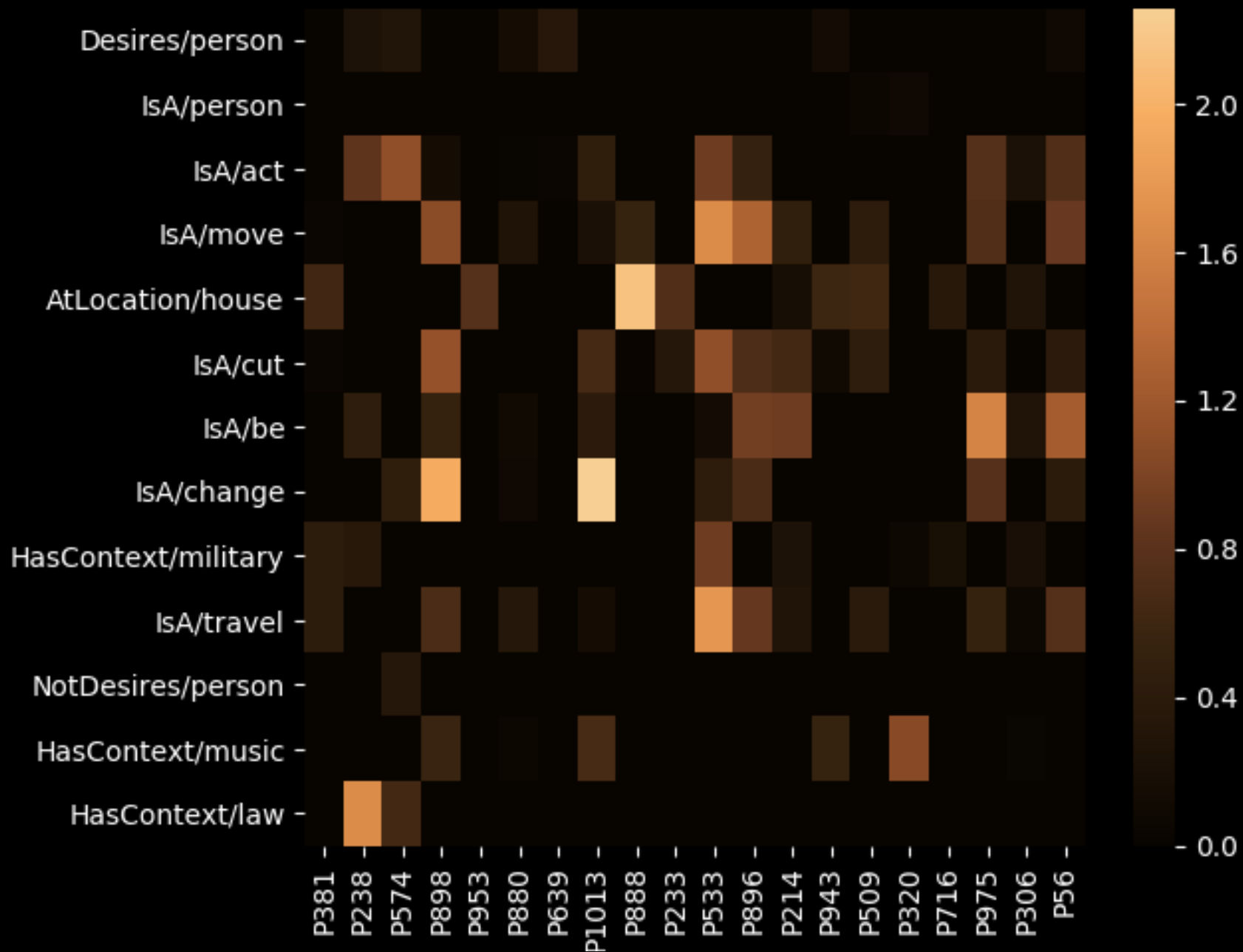
- Tulajdonnévfelismerésen is tesztelve

Ritka == interpretálható reprezentáció?

- ConceptNet (CN) tudásbázis alapján
  - A bázisok és CN attribútumok együttes előfordulásának vizsgálata
  - Pontonkénti kölcsönös információtartalom

Ritka == interpretálható reprezentáció?

Ritka == interpretálható reprezentáció?

Basis	Top-1	Top-2	Top-3	Top-4	Top-5	Most associated ConcepNet relation
P381	village	neighbourhood	neighborhood	fort	township	AtLocation/house
P238	amendment	decision	inquiry	obligation	petition	HasContext/law
P574	stability	coherence	sensitivity	separation	efficiency	IsA/act
P898	harden	darken	pierce	flatten	loosen	IsA/change
P953	coal	oil	food	cotton	grain	AtLocation/house

Ritka szóreprzentációk több nyelvre

apple [3.2 -1.5] $\longrightarrow$ [0 1.7 0 0 -0.2 0]

...

banana [2.8 -1.6] $\longrightarrow$ [0 1.1 0 0 -0.4 0]

...

zebra [0.8 0.5] $\longrightarrow$ [0 0 1.3 0 -1.2 0]

Ritka szóreprzentációk több nyelvre

apple [3.2 -1.5] $\longrightarrow$ [0 1.7 0 0 -0.2 0]

...

banana [2.8 -1.6] $\longrightarrow$ [0 1.1 0 0 -0.4 0]

...

zebra [0.8 0.5] $\longrightarrow$ [0 0 1.3 0 -1.2 0]

alma [1.2 0.8] $\longrightarrow$ [0.8 0 0 0.4 0 0]

...

banán [0.7 1.1] $\longrightarrow$ [2.1 0 0 0.7 0 0]

...

zebra [-0.2 0.5] $\longrightarrow$ [0 0 0.9 0 0 1.2]

Többnyelvű ritka szóreprzentációk

$$D^{(f)}, \alpha^{(f)} = \min_{D, \alpha} \sum_{i=1}^{|V|} \|w_i^{(f)} - D \alpha_i\|_2^2 + \lambda \|\alpha_i\|_1$$

- “Sűrű” szóbeágyazások f forrás,- és c célnyelv közötti leképezésére több megoldás ismert (Smith et al., 2017; Artetxe et al., 2016; Hamilton et al., 2016)

Többnyelvű ritka szóreprzentációk

$$D^{(f)}, \alpha^{(f)} = \min_{D, \alpha} \sum_{i=1}^{|V|} \|w_i^{(f)} - D \alpha_i\|_2^2 + \lambda \|\alpha_i\|_1$$

- “Sűrű” szóbeágyazások f forrás,- és c cél nyelv közötti leképezésére több megoldás ismert (Smith et al., 2017; Artetxe et al., 2016; Hamilton et al., 2016)
  - A cél nyelvre a forrás nyelv $D^{(f)}$ szótármátrixát és a forrás nyelv-cél nyelv közötti M leképezést használjuk

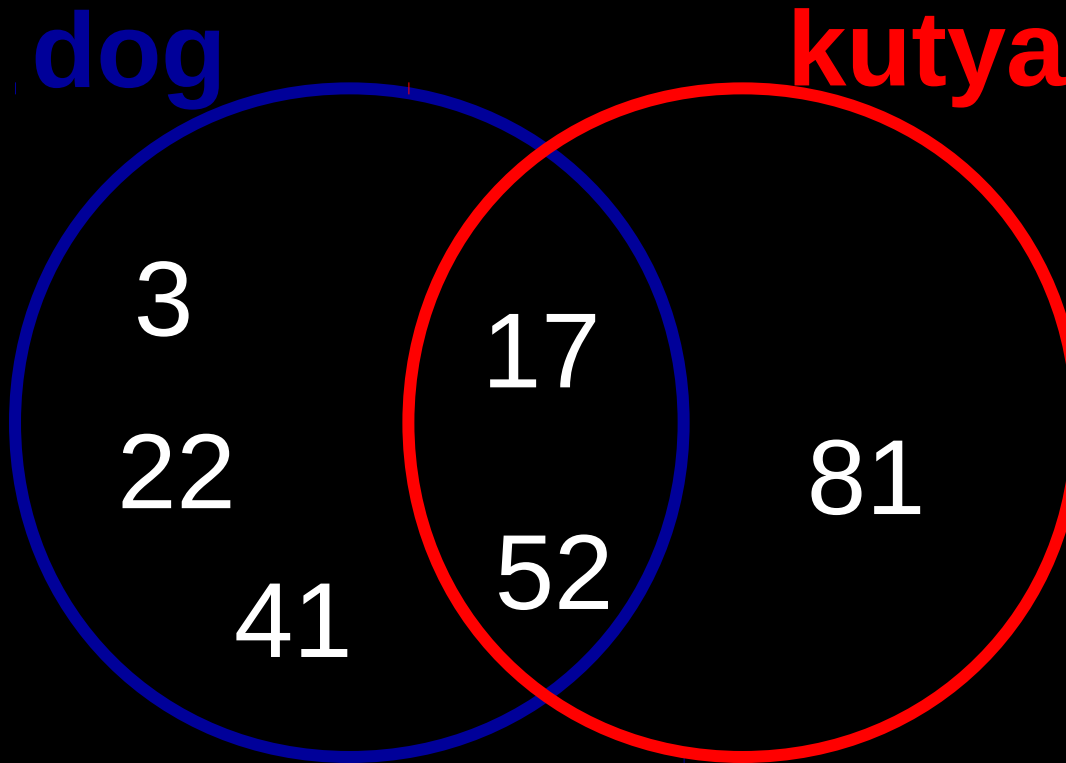
Többnyelvű ritka szóreprzentációk

$$D^{(f)}, \alpha^{(f)} = \min_{D, \alpha} \sum_{i=1}^{|V|} \|w_i^{(f)} - D \alpha_i\|_2^2 + \lambda \|\alpha_i\|_1$$

- “Sűrű” szóbeágyazások f forrás,- és c cél nyelv közötti leképezésére több megoldás ismert (Smith et al., 2017; Artetxe et al., 2016; Hamilton et al., 2016)
  - A cél nyelvre a forrás nyelv $D^{(f)}$ szótármátrixát és a forrás nyelv-cél nyelv közötti M leképezést használjuk

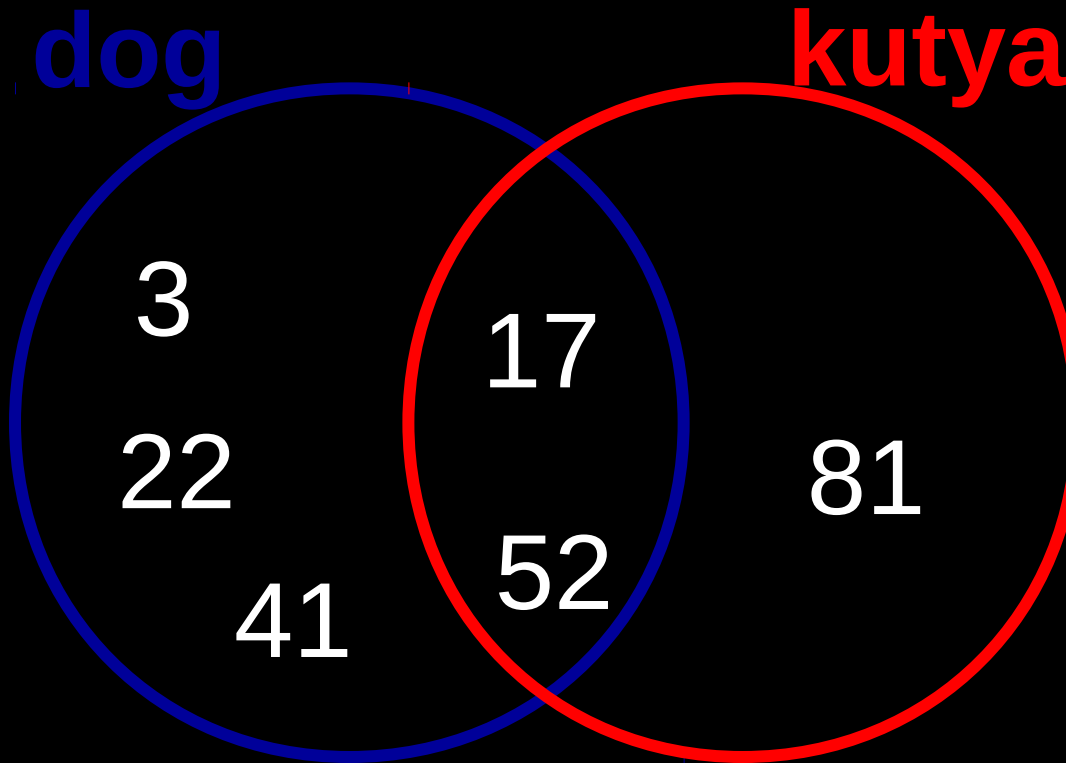
$$\alpha^{(c)} = \min_{\alpha} \sum_{i=1}^{|V|} \|M w_i^{(c)} - D^{(f)} \alpha_i\|_2^2 + \lambda \|\alpha_i\|_1$$

Ritka reprezentációk átfedése

Ritka reprezentációk átfedése

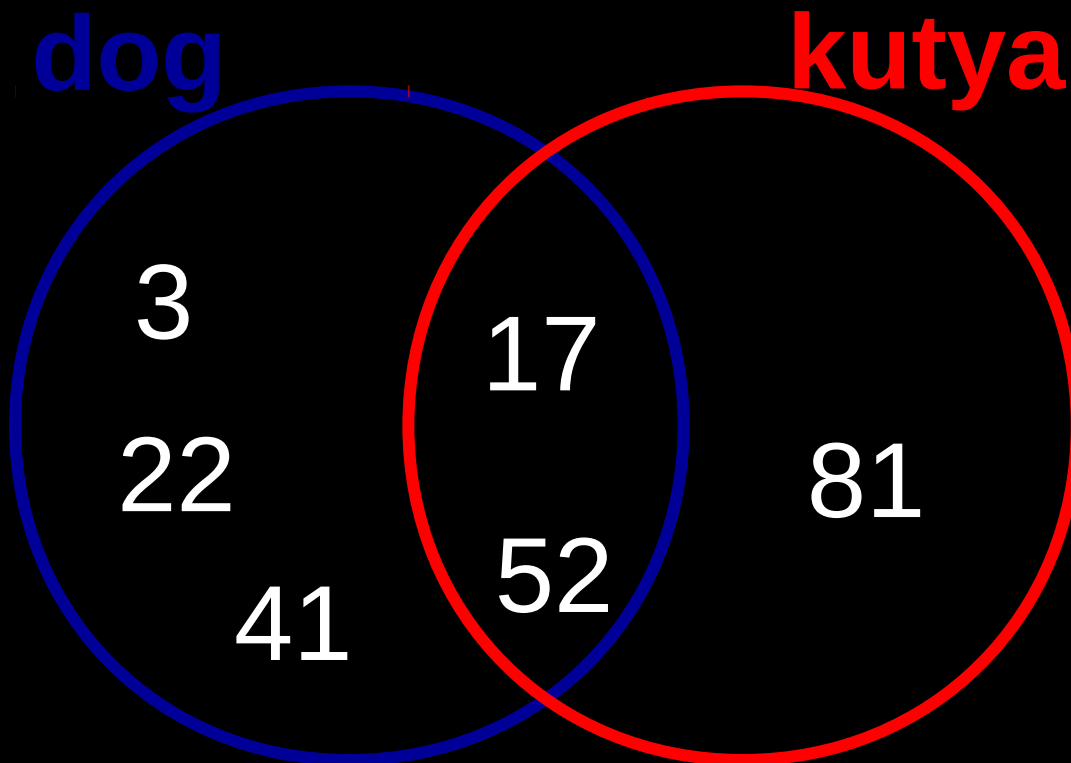

$$P=2/3$$

$$R=2/5$$

$$F=1/2$$

Ritka reprezentációk átfedése

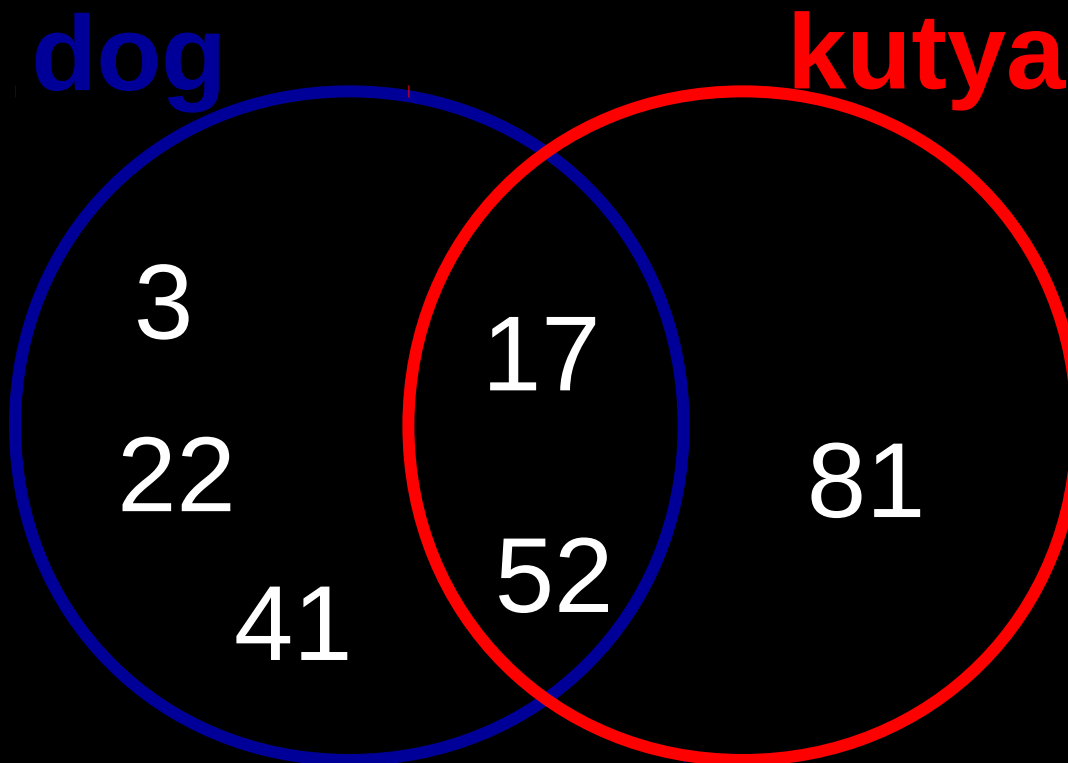
$$P=2/3$$

$$R=2/5$$

$$F=1/2$$

λ	Prec.	Rec.	F						
0.1	0.023	0.024	0.024						
0.3	0.001	0.001	0.001						
0.5	0.000	0.000	0.000						
	M=I								

Ritka reprezentációk átfedése

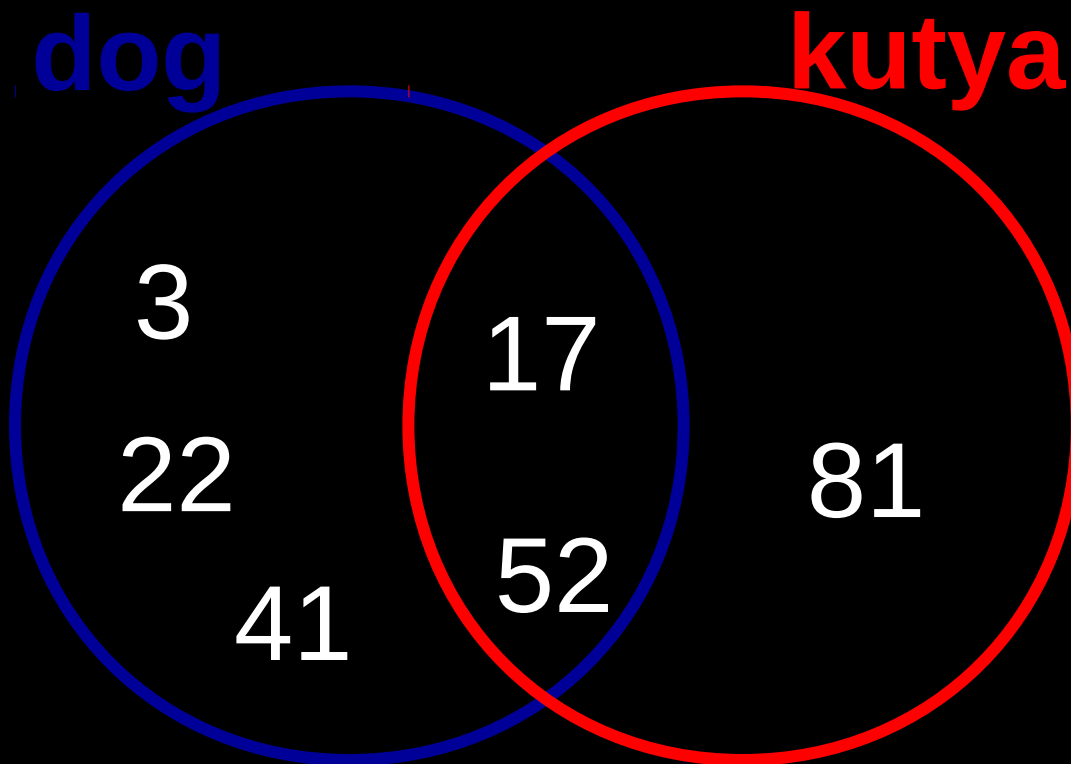
$$P=2/3$$

$$R=2/5$$

$$F=1/2$$

λ	Prec.	Rec.	F	Prec.	Rec.	F			
0.1	0.023	0.024	0.024	0.170	0.117	0.139			
0.3	0.001	0.001	0.001	0.345	0.118	0.176			
0.5	0.000	0.000	0.000	0.600	0.009	0.018			
	M=I			Tetszőleges M					

Ritka reprezentációk átfedése

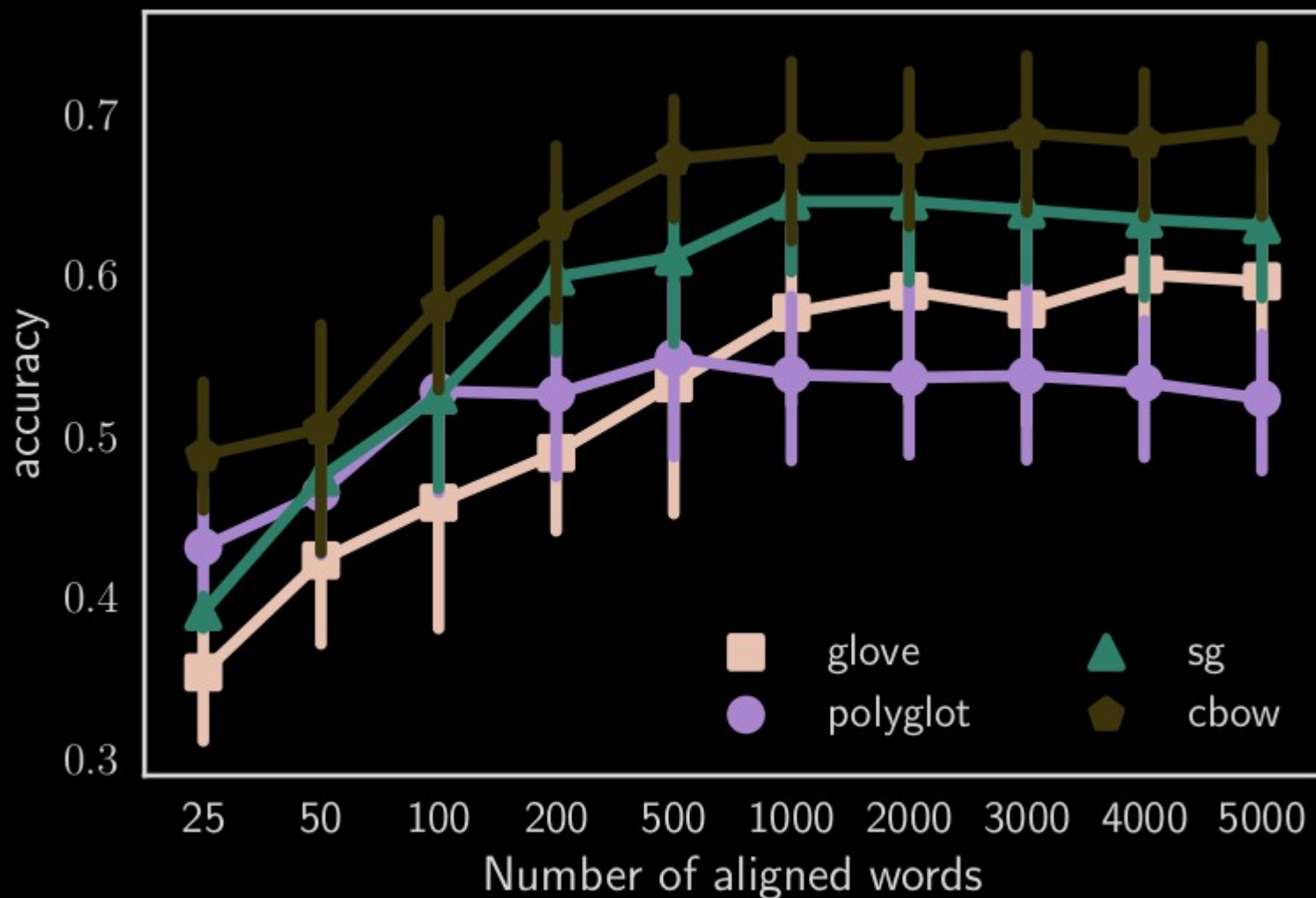
$$P=2/3$$

$$R=2/5$$

$$F=1/2$$

λ	Prec.	Rec.	F	Prec.	Rec.	F	Prec.	Rec.	F
0.1	0.023	0.024	0.024	0.170	0.117	0.139	0.098	0.137	0.114
0.3	0.001	0.001	0.001	0.345	0.118	0.176	0.167	0.208	0.185
0.5	0.000	0.000	0.000	0.600	0.009	0.018	0.271	0.202	0.232
	M=I			Tetszőleges M			Ortogonalis M		

Nyelvközi szófaji kódolás eredményei

Konklúzió

- Egyszerű modell, mégis pontos eredmények
- Nyelv,-és feladatközi robusztusság
- Jó általánosítóképesség
- Bízható jelek az interpretálhatóságra vonatkozóan
- Nyitott kérdések?

Konklúzió

- Egyszerű modell, mégis pontos eredmények
- Nyelv,-és feladatközi robusztusság
- Jó általánosítóképesség
- Bízható jelek az interpretálhatóságra vonatkozóan
- Nyitott kérdések?
  - Szó szerkezet/mondat/bekezdés szintű reprezentációk